

RÄTTIGHETER STÄRKS FÖR DE NATIONELLA MINORITETERNA

FAKTABLAD

Regeringen presenterade i mars 2009 en ny minoritetspolitisk strategi i propositionen Från erkännande till egenmakt – regeringens strategi för de nationella minoriteterna (prop. 2008/2009:158).

Strategin innehåller en rad förändringar för att stärka de nationella minoriteternas rättigheter och för att höja ambitionen i hur minoritetspolitiken ska genomföras. Regeringen satsar 70 miljoner kronor på reformen som ska genomföras från och med 2010. Budgeten för minoritetspolitiken blir därmed dryga 80 miljoner kronor.

BAKGRUND

Minoritetspolitiken infördes som politikområde år 2000 i anslutning till att Sverige ratificerade Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk. Målet med den svenska minoritetspolitiken är att ge skydd för de nationella minoriteterna, stärka deras möjligheter till inflytande och stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande. Sveriges nationella minoriteter är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. Minoritetsspråken är jiddisch, romani chib, samiska, finska och meänkieli.

Erfarenheter visar att de minoritetspolitiska målen är svåra att nå och att tillräcklig hänsyn inte har tagits till de nationella minoriteternas behov.

Europarådet har i sin granskning av svensk minoritetspolitik pekat på behovet av förbättringar på en rad områden.

Regeringens minoritetspolitiska strategi innehåller därför åtgärder för att:

- säkerställa en bättre efterlevnad av Europarådets minoritetskonventioner
- bättre följa upp genomförandet av minoritetspolitiken
- motverka diskriminering av och utsatthet för de nationella minoriteterna
- stärka de nationella minoriteternas egenmakt och inflytande samt
- främja bevarandet av de nationella minoritetsspråken.

RÄTTIGHETER STÄRKS FÖR DE NATIONELLA MINORITETERNA

NY LAG OM NATIONELLA MINORITETER

En ny lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk föreslås ersätta nuvarande lagar om rätt att använda samiska respektive finska och meänkieli (SFS 1999:1175, 1999:1176). Ändringar i samlagslagen (SFS 1992:1433) och socialtjänstlagen (SFS 2001:453) föreslås också. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2010.

Sveriges internationella förpliktelser innebär att vissa minoritetsrättigheter ska förverkligas i hela landet. Alla nationella minoriteter omfattas därför av den nya lagen. För myndigheter införs en skyldighet att informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter enligt den föreslagna lagen och ett särskilt ansvar att skydda och främja de nationella minoritetsspråken. De nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige ska främjas, liksom barns utveckling av en kulturell identitet och det egna minoritetsspråket.

FÖRVALTNINGSOMRÅDEN UTVIDGAS

Det förstärkta minoritetsskyddet som i dag gäller för samiska, finska och meänkieli i sju kommuner i Norrbotten – de så kallade förvaltningsområdena – utvidgas geografiskt till att omfatta fler kommuner. Det innebär att fler enskilda kan använda finska respektive samiska i kontakter med myndigheter och att fler får rätt till förskoleverksamhet och äldreomsorg helt eller delvis på finska respektive samiska.

Förvaltningsområdet för finska språket utvidgas till 18 nya kommuner. Dessa är: Botkyrka, Eskilstuna, Hallstahammar, Haninge, Huddinge, Håbo, Köping, Sigtuna, Solna, Stockholm, Södertälje, Tierp, Upplands Väsby, Upplands-Bro, Uppsala, Älvkarleby, Österåker och Östhammar. Kommuner som sedan tidigare ingår i förvaltningsområdet är Gällivare, Haparanda, Kiruna, Pajala och Övertorneå.

Förvaltningsområdet för samiska språket utvidgas till 13 nya kommuner. Dessa är: Arvidsjaur, Berg, Härjedalen, Lycksele, Malå, Sorsele, Storuman, Strömsund, Umeå, Vilhelmina, Åre, Älvdalen och Östersund. Kommuner som sedan tidigare ingår i förvaltningsområdet är Arjeplog, Gällivare, Jokkmokk och Kiruna.

Förvaltningsområdet för meänkieli utvidgas inte. Området omfattar även i fortsättningen kommunerna Gällivare, Haparanda, Kiruna, Pajala och Övertorneå.

Berörda kommuner får statsbidrag för de merkostnader som de nya bestämmelserna medför. Regeringen föreslår även att andra kommuner än de nu utvalda ska ha möjlighet att ingå frivilligt i ett förvaltningsområde och därmed bli berättigade till statsbidrag. Regeringen fattar beslut om sådan frivillig anslutning efter ansökan av kommun som vill ingå.

STÄRKTA RÄTTIGHETER UTANFÖR FÖRVALTNINGSOMRÅDEN

Enskilda har rätt att använda finska, meänkieli respektive samiska i kontakter med myndigheter, om ett ärendet kan handläggas av personal som behärskar minoritetsspråket. Enskilda ska även ges möjlighet till äldreomsorg på finska, meänkieli respektive samiska, om kommunen har tillgång till språkkunnig personal. Förvaltningsmyndigheterna ska därför verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska, meänkieli respektive samiska där detta behövs i kontakter med myndigheten eller i omvårdnaden om äldre människor. Detta innebär en ändring av socialtjänstlagen.

Enskilda har alltid rätt att använda finska och samiska vid sina skriftliga kontakter med Riksdagens ombudsmän, Justitiekanslern, Försäkringskassan, Skatteverket, och Diskrimineringsombudsmannen i ärenden i vilka den enskilde är part eller ställföreträdare för part.

RÄTTIGHETER STÄRKS FÖR DE NATIONELLA MINORITETERNA

TYDLIGARE MYNDIGHETSANSVAR

Efterlevnaden av Europarådets minoritetskonventioner behöver förbättras genom att myndigheternas ansvar förtydligas. Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget får därför ansvar att följa upp hur minoritetspolitikens genomförs. Dessa myndigheter ska även genom rådgivning, information och liknande verksamhet hjälpa andra förvaltningsmyndigheter vid tillämpning av lagen och i samråd med berörda kommuner samordna utvidgning av förvaltningsområdena.

Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget får i uppdrag att genomföra insatser för att öka kunskapen och medvetenheten om de nationella minoriteterna och Sveriges folkrättsliga förpliktelser. Sametinget får även i uppdrag att skapa och ansvara för en hemsida rörande de nationella minoriteterna.

Sametinget ska i fortsättningen fastställa mål för – och inte endast leda – det samiska språkarbetet. Riksdag och regering kan formulera övergripande mål för den nationella språkpolitiken, men ansvaret för att uttrycka målsättningar för det interna samiska språkarbetet bör ligga på Sametinget.

Diskrimineringsombudsmannens främjandearbete bland de nationella minoriteterna behöver fortsätta. Den nya diskrimineringslagen (SFS 2008:567) ger Diskrimineringsombudsmannen goda förutsättningar att även i fortsättningen verka för lika rättigheter och möjligheter för nationella minoriteter, bl.a. genom att öka kunskapen om diskrimineringsfrågor bland dessa grupper.

STÄRKT INFLYTANDE

De nationella minoriteternas egenmakt och inflytande behöver stärkas för att Sverige på ett bättre sätt ska kunna leva upp till åtagandena i minoritetskonventionerna. Bättre möjligheter till inflytande för de nationella minoriteterna är också centralt för att synliggöra gruppernas behov i samhället.

Regeringen föreslår därför att de nationella minoriteternas rätt till inflytande regleras i den föreslagna lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Det är särskilt viktigt att de nationella minoriteterna ges möjlighet till samråd på lokal nivå, eftersom det är där många beslut som berör enskilda fattas. Regeringen föreslår också att organisationsstödet till organisationer som företräder nationella minoriteter höjs från och med budgetåret 2010. Det är särskilt angeläget att prioritera de nationella minoriteternas förutsättningar att skapa fungerade samrådsmodeller inom förvaltningsområdena.

INSATSER FÖR ATT STÄRKA MINORITETSSPRÅKEN

De nationella minoritetsspråkens framtid i Sverige är oviss. Vissa av språken, bl.a. sydsamiskan, är starkt hotade. Aktiva insatser behövs för att stärka, bevara och revitalisera de nationella minoritetsspråken. Att revitalisera ett språk betyder att vidta åtgärder så att ett hotat språk börjar återta mark bl.a. genom att fler börjar tala det.

Förutom de åtgärder som föreslås för att underlätta enskildas möjligheter att använda minoritetsspråken i kontakter med myndigheter föreslås även att två samiska språkcentra etableras i det sydsamiska området i Östersund respektive Tärnaby. Sametinget föreslås bli huvudman för dessa språkcentra som ska bedriva utåtriktad verksamhet för att utveckla och stimulera till en ökad användning av det samiska språket.

RÄTTIGHETER STÄRKS FÖR DE NATIONELLA MINORITETERNA

Regeringen avsätter särskilda medel från och med budgetåret 2010 för revitaliseringsinsatser för de nationella minoritetsspråken. En del av medlen riktar sig till enskilda och ska fördelas efter ansökan av den myndighet som regeringen bestämmer. Ytterligare medel avsätts för språkvårdsinsatser för de nationella minoritetsspråken och till en början kommer särskilt meänkieli att prioriteras. För att stärka det samiska språket utökas också tillgången på integrerad samisk undervisning från och med 2010 (integrerad samisk undervisning anordnas i kommunala grundskolor och innebär att elever kan få undervisning med samiska inslag och undervisning i samiska utöver modersmålsundervisning i samiska).

ORTNAMN PÅ MINORITETSSPRÅK

Ortnamn på minoritetsspråken är en värdefull del av kulturarvet som behöver värnas aktivt av samhällets företrädare. För att synliggöra detta kulturarv får Vägverket i uppdrag att öka sitt arbete med att skylta på minoritetsspråkiga ortnamn. Statliga och kommunala myndigheter bör värna ortnamn på minoritetsspråken och synliggöra minoritetsspråkens närvaro genom skyltar och annan utmärkning. Ortnamn på minoritetsspråk bör även användas som namn på postorter.

VETA MER

Ytterligare information om de nationella minoriteterna, minoritetspolitik, minoritetskonventionerna och proposition 2008/09:158 finns tillgänglig på regeringens webbplatser www.manskligarattigheter.se och www.regeringen.se/integration.

Propositionen kan också köpas hos Riksdagens tryckeriexpedition, tel. 08-786 5810 eller laddas ned från www.regeringen.se

Frågor om sakinnehållet besvaras av Enheten för diskrimineringsfrågor, Integrations- och jämställdhetsdepartementet, tfn 08-405 10 00.